

vlak verloren gaat, als de mensen zich de minstens 44 motieven voor het verwekken van kinderen niet bewust maken om die behoeften op een andere wijze te kunnen vervullen. Wie doet alsof de mensheid dieper gezonken is dan ooit, vergeet dat hijzelf tot de mensheid behoort, dat de mens altijd al roofbouw pleegde en dat velen nu méér verantwoordelijkheidsbesef hebben, al maakt het versnelingsproces alles veel moeilijker. Wie verdrongen ondergangsgevoelens wakker roept door spookverhalen als "De biologische tijdbom", verontreinigt ons geestelijk milieu. Wie vergeet dat de stank van anti-semitische gasovens nog van een andere orde is dan die van uitlaatgassen, maakt zijn protesten ongehoorzaam. Wie uitsluitend onthullend en aanklagend te werk gaat, bewerkt alleen dat de mensen dichtslaan. In de hele geschiedenis zijn de mensen nooit actief geworden op grond van negatieve waarschuwingen. Als er steeds gezegd wordt dat roken longkanker veroorzaakt, gaan ze niet minder, maar méér roken. De Club van Rome kan verlamdend werken zoals het decreet van de verwerping, waarvan Barth zei dat het de mens alleen kan biologeren zoals een slang een vogeltje. Echte profetie laat de toekomst open. Wij hebben een *positieve toekomstvisie* nodig, van mensen die weten wat de ware bestemming van de mens is, die modellen en alternatieven en "voorbeeldige" verhalen doorgeven en persoonlijk vooruitlopen op de samenleving die er komen moet, b.v. door echt koning klant te worden en naar de werkelijke prijs (de zgn. verborgen kosten) en het nut van de producten te vragen. Als christenen de primitieve idealen van een neomarxistisch utopisme inzake egalitatie van macht en bezit zonder meer dekken met aan het evangelie ontleende woorden, is dat nog geen opening van de Schrift. Als mondigheid verward wordt met autonomie en gelijkwaardigheid met gelijkheid, als men alle concurrentie wil opheffen alsof er ook geen edele wedijver kon zijn, dan heeft de theologie nog veel te doen. Wie geen oog heeft voor de eigen aard en de eigen verantwoordelijkheid van de verschillende sectoren van het leven, helpt ons evenzeer in het moeras als wie de samenhang van alle deelproblemen in de knoedel van economische, juridische, politieke en theologische oorzaken van de terricide niet wil zien. De theologie moet waarschuwen tegen simplificaties, tegen vooroordelen en tegen verabsoluteringen, of ze nu marxistisch zijn of liberalistisch of calvinistisch.

Romeinen 13

De theologie moet ons ook afhelpen van de gebruikelijke exegese van Romeinen 13, want die hangt als een roetwalm boven het land: wat de autoriteiten beslissen zal wel in orde zijn, de overheid is een soort voorzienigheid. Toch zingen we: vest op prinses geen be-



In het forum dat tijdens de VU-dag vragen beantwoordde, hadden zitting v.l.n.r. dr. J. Buit, dr. J. Joosse, dr. O. Jager, ds. K. M. R. v. d. Beek (voorzitter), drs. J. B. Opschoor en dr. S. Huisman.

trouwen. Een grondig wantrouwen in autoriteiten en deskundigen is heilzamer dan één gram te veel aan blindelings vertrouwen. De milieuproblematiek is voor een groot deel het probleem van de schizofrenie van hen die in hun privéleven evangelische normen hanteren en in het openbare leven doen wat de organisatie eist, en die vergeten dat samenleven en overleven veeleer politieke dan technische problemen zijn.

De beslissingen vallen in de *politiek*. Op zulke zaken moeten kabinetten vallen. Hieraan moeten alle partijbelangen ondergeschikt gemaakt worden. De opdracht om de hof te bewaren is vandaag allereerst de opdracht om steun te geven aan staatslieden die *impopulaire* maatregelen durven nemen. De politici moeten nu zeggen: als u mij kiest, krijgt u minder, maar uw kinderen blijven leven. De scheidslijn tussen een beetje bijsturen en een ingrijpende transformatie loopt dwars door allerlei partijen, maar met partijen uit het jaar nul kunnen we moeilijk de problemen van het jaar 2000 te lijf gaan.

Dwangmaatregelen

Maar krijgen we de massa wel mee?

Moeten we de mensen *dwingen* tot een andere weg, of moeten eerst hun harten *bereid* gemaakt worden voor de koerswijziging?

Aan de ene kant kunnen we niet om problemen heen, die Brecht keihard en gevoelig onder woorden bracht: "Wij, die de bodem bereiden voor vriendelijkheid, kunnen zelf niet vriendelijk zijn." Aan de andere kant moet het voor christenen vaststaan: geen enkel op humaniteit gericht doel wordt bereikt zonder het waagstuk om het middel ertoe een wezenlijke voorafschaduw te doen zijn van dat doel.

Bepaalde revolutionairen hebben geen moeite met dat dilemma. Een vertegenwoordiger

van communistisch China zei op een congres over geboortenbeperking: "Voor ons is dit geen probleem. In de komende jaren zullen we uitgroeien tot 800 miljoen. *Daarna stoppen wij ermee.*" Na deze woorden ging hij weer zitten. China kan op het gewenste moment het hele volk laten stoppen. Maar wordt de mens niet gecorrumpeerd door elke dwangmaatregel? Ook wie volkomen gelijk heeft in een sluitend betoog, mag de mensen niet vergeten. Wij moeten niet te gauw met dwang beginnen, maar zo lang mogelijk iets anders proberen. Wij mogen de goede wil en de creativiteit en de mogelijkheid tot bekering van de mensen niet onderschatten. Maar wij kunnen in afwachting van de mentaliteitsverandering niet alle dingen op hun beloop laten. Maatregelen van bovenaf en bevordering en bewustwording van binnenuit kunnen *samengaan*, ongeveer in de geest van Jezus' woord: Het water dat Ik u geef (van buitenaf, wij vragen er niet om) zal in u worden tot een fontein (dan komt het uit de mensen zelf op). Van de andere zijde ontvangen wij het heil waar wij niet aan willen, zodat wij gaan ontdekken hoe begerenswaardig het is. Het is een zegen dat mensen langzaam kunnen leren zich te voegen in van bovenaf opgelegde nieuwe structuren. Zouden wij ons bij alle democratisering niet opnieuw moeten bezinnen op de theocratie?

Christelijk en verstandig

Wij moeten niet terug naar het oude dirigisme. Maar zou er ook een nieuw dirigisme mogelijk zijn? Kunnen wij misschien iets leren van de wijze waarop God vandaag dwangmaatregelen neemt? Als wij, behalve gedrongen door het geloof, óók gedwongen worden door de omstandigheden, komt God blijkbaar op een bijna ironische manier ons geloof te